

A Study about Indicators and Criteria of Social Vitality in Tehran

Enci Hamidi¹ | Alireza Karimi² | Bizhan Zare³

1. Department of Sociology, Faculty of Literature and Humanities, Kharazmi University, Tehran, Iran.
E-mail: encihamidi@pnu.ac.ir
2. Corresponding Author, Department of Sociology, Faculty of Literature and Humanities, Kharazmi University, Tehran, Iran.
E-mail: alireza.karimi@khu.ac.ir
3. Department of Sociology, Faculty of Literature and Humanities, Kharazmi University, Tehran, Iran. E-mail: zare@khu.ac.ir

Article Info

Article type:

Research Article

Article history:

Received: 21 December 2023

Received in revised form: 05
March 2024

Accepted: 27 April 2024

Published online: 14 June
2024

Keywords:

Social Vitality, Social Hope,
Dynamism and Vitality,
Feeling of Societal Security,
Life Satisfaction, Cultural
Differences.

ABSTRACT

The main purpose of this paper is to identify the level of social vitality in Tehran. In order to achieve this purpose, according to the documents of cultural organizations and institutions, interviews with cultural policy makers, theoretical perspectives, and previous researches, indicators for social vitality were extracted and studied in Tehran.

A questionnaire tool that was developed by the researcher and the survey procedure were implemented. Cluster sampling was implemented. The study included 662 individuals aged 15 to 64 who resided in Tehran city and were selected using Cochran's formula.

Approximately half of the respondents rated their social vitality as average. The level of social vitality increases in tandem with the increase in the number of children, the improvement of the economic-social mental foundation, and the rise in the economic level. There is a correlation between the lowest educational groups and the greatest level of social vitality. The Kurds exhibit the highest level of social vitality among the ethnic groups that were examined. Married individuals exhibit a significantly greater level of social vitality. National and ancient festivals, travel and tourism, public athletics, and attending concerts and music are considered the criteria of social vitality by over 70% of the respondents.

Individual and psychological indicators (hope, dynamism, and vitality) are superior to social indicators of social vitality (life satisfaction and a sense of societal security). Nevertheless, the collective social vitality criteria result in a greater degree of social vitality.

Cite this article: Hamidi, E; Karimi, A.R & Zare, B. (2024). A Study about Indicators and Criteria of Social Vitality in Tehran. *Quarterly of Social Studies and Research in Iran*, 13(2): 161-178.

<https://doi.org/10.22059/jisr.2024.369951.1471>

© The Author(s).

Publisher: University of Tehran Press.

DOI: <https://doi.org/10.22059/jisr.2024.369951.1471>

مطالعه نشاط اجتماعی در شهر تهران؛ شاخص‌ها و مصادیق

انسی حمیدی^۱ | علی‌رضا کریمی^۲ | بیژن زارع^۳^۱ گروه جامعه‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران. رایانامه: encihamidi@pnu.ac.ir^۲ نویسنده مسئول؛ گروه جامعه‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران. رایانامه: alireza.karimi@khu.ac.ir^۳ گروه جامعه‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران. رایانامه: zare@khu.ac.ir

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی	هدف اصلی این پژوهش، شناخت وضعیت نشاط اجتماعی در شهر تهران است. به منظور دستیابی به این هدف، با اتکا به اسناد و مدارک سازمان‌ها و نهادهای فرهنگی، مصاحبه با سیاست‌گذاران عرصه فرهنگی کشور، دیدگاه‌های نظری و پژوهش‌های پیشین شاخص‌هایی برای نشاط اجتماعی استخراج و در شهر تهران بررسی شد.
تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۹/۳۰	روش پیمایش ابزار پرسشنامه محقق‌ساخته است. روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای است که با استفاده از فرمول کوکران، ۶۶۲ نفر از شهروندان ساکن شهر تهران در دامنه سنی ۱۵ تا ۶۴ سال به‌عنوان حجم نمونه انتخاب و مطالعه شدند.
تاریخ بازنگری: ۱۴۰۲/۱۲/۱۵	حدود نیمی از پاسخگویان نشاط اجتماعی خود را در سطح متوسط ارزیابی کرده‌اند. با افزایش سطح برخورداری اقتصادی، افزایش تعداد فرزندان و همچنین ارتقای سطح پایگاه اقتصادی-اجتماعی ذهنی، نشاط اجتماعی نیز افزایش می‌یابد. بیشترین نشاط اجتماعی مربوط به پایین‌ترین گروه‌های تحصیلی است. در میان اقوام مورد مطالعه، کردها از بیشترین نشاط اجتماعی برخوردارند. نشاط اجتماعی افراد متأهل به‌صورت معناداری بیشتر است. بیش از ۷۰ درصد پاسخگویان اعیاد ملی و باستانی، سفر و گردشگری، ورزش همگانی، تماشای کنسرت و موسیقی را نشاط‌آور می‌دانند.
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۲/۸	شاخص‌های فردی و روان‌شناختی نشاط (امید و پویایی و سرزندگی) از شاخص‌های اجتماعی نشاط (احساس امنیت اجتماعی و رضایت از زندگی، نشاط اجتماعی)
تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۳/۲۵	بیشتر موجب نشاط می‌شوند.
کلیدواژه‌ها:	
احساس امنیت اجتماعی، امید اجتماعی، پویایی و سرزندگی، تفاوت‌های فرهنگی، رضایت از زندگی، نشاط اجتماعی.	

استناد: حمیدی، انسی؛ کریمی، علی‌رضا و زارع، بیژن (۱۴۰۳). مطالعه نشاط اجتماعی در شهر تهران؛ شاخص‌ها و مصادیق. *مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران*، ۱۳(۲): ۱۶۱-۱۷۸.

<https://doi.org/10.22059/jisr.2024.369951.1471>

DOI: <https://doi.org/10.22059/jisr.2024.369951.1471>

ناشر: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران. © نویسندگان.

۱. مقدمه و طرح مسئله

نشاط در دهه‌های گذشته به صورت‌های مختلفی در برنامه‌ها، اسناد و سخنرانی‌های مسئولین کشوری مورد توجه و تأکید بوده است؛ برای مثال در سند چشم‌انداز ۲۰ ساله جمهوری اسلامی بر لزوم توجه به نیروی انسانی سالم و با نشاط تأکید شده است (هزارجریبی و مرادی، ۱۳۹۳: ۵). علی‌رغم همه این تأکیدات، وضعیت نشاط اجتماعی در ایران مناسب نیست و طی سال‌های اخیر کاهش نیز یافته است (اکبرزاده، ۱۳۹۰: ۳۱). این موضوع نه تنها در گزارش‌های داخلی، بلکه در گزارش‌های بین‌المللی نیز مورد توجه بوده است. نمرات شادکامی ایران از سال ۲۰۱۳ تا ۲۰۲۳، به استثنای سال ۲۰۱۴ در گزارش‌های جهانی شادکامی موجود است. با توجه به بررسی‌های صورت‌گرفته می‌توان گفت نمرات ایران در شاخص جهانی شادکامی بین ۴ و ۵ در بازه صفر تا ۱۰ بوده و از ۵ فراتر نرفته است. در سال ۲۰۲۳ در آخرین گزارش جهانی شادکامی، نمره ایران با کاهش نسبت به سال قبل در میان ۱۳۷ کشور به رتبه ۱۰۱ رسیده است. نقدهایی که مسئولان و سیاست‌گذاران کشور به میزان نشاط اجتماعی در ایران و همچنین جایگاه بین‌المللی کشور وارد می‌کنند، عمدتاً مربوط به شاخص‌های سنجش نشاط و مقطع زمانی سنجش این پدیده است. از دیدگاه سیاست‌گذاران، شاخص‌های بین‌المللی سنجش نشاط از شاخص‌های معتبر نیست و عمدتاً دیدگاه غربی بر آن مسلط است. علاوه بر این در هر کشور پدیده‌هایی رخ می‌دهد که در یک مقطع زمانی می‌تواند نشاط اجتماعی را تحت تأثیر قرار دهد و آن را کاهش دهد، اما با گذشت زمان دوباره شاهد احیای نشاط اجتماعی خواهیم بود. با در نظر گرفتن این دو نقد مسئولان و سیاست‌گذاران کشوری به بررسی وضعیت نشاط اجتماعی پرداخته شده که شاخص‌های آن از سه منبع زیر تهیه شده است: ۱. مصاحبه هدفمند با سیاست‌گذاران شش سازمان شامل شورای عالی انقلاب فرهنگی و سازمان صداوسیما به‌عنوان سازمان‌های حکومتی، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، شورای فرهنگ عمومی و وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی به‌عنوان سازمان‌های دولتی و سازمان فرهنگی و هنری شهرداری تهران به‌عنوان یک سازمان غیردولتی؛ ۲. بررسی اسناد و متون سیاستی سازمان‌های ذکر شده در بخش مصاحبه؛ ۳. دیدگاه‌های نظری و پژوهش‌های انجام شده در حوزه نشاط اجتماعی. جمعیت آماری مطالعه نیز شهر تهران انتخاب شده است که تنوعی از اقوام مختلف کشور را شامل می‌شود.

تعاریف و چارچوب‌های نظری مختلفی در زمینه‌های روان‌شناسی، پزشکی، جامعه‌شناسی و سایر شاخه‌های علمی برای بررسی نشاط اجتماعی وجود دارد (گوچر، دیالگا و ونین، ۲۰۲۲: ۵۹). هریک از این زمینه‌ها می‌تواند شاخص‌های خاص خود را برای نشاط ارائه کند. در تعریف شاخص‌های نشاط در یک زمینه علمی خاص باید به تفاوت‌های درون‌حوزه‌ای نیز توجه کرد. در مجموع رویکرد نظری و جمعیت آماری مورد مطالعه، تبیین‌کننده بخش مهمی از شاخص‌های موضوع پژوهش هستند. به تعبیر وینپوون (۱۹۹۹) شاخص‌های نشاط اجتماعی بیانگر وضعیت اجتماعی یک جامعه است که فهرستی از مسائل و مشکلات جامعه را به سیاست‌گذاران ارائه می‌دهد. سیاست‌گذاران با بررسی این شاخص‌ها وضعیت جامعه را نه تنها در زمینه نشاط اجتماعی، بلکه در حوزه‌های نزدیک به این مفهوم مانند کیفیت زندگی و رضایت از زندگی ارزیابی می‌کنند و می‌توانند اقدام به بهبود وضعیت در زمینه نشاط اجتماعی، کیفیت زندگی و رضایت از زندگی کنند. سؤال اصلی پژوهش حاضر این است که نشاط اجتماعی و شاخص‌های آن در شهر تهران در چه وضعیتی قرار دارد. در کنار این سؤال اصلی باید به دو سؤال دیگر نیز اشاره کرد: ۱. مصادیق نشاط اجتماعی از دیدگاه شهروندان تهرانی چیست؟ ۲. مشخصات عمومی پاسخگویان چه ارتباطی با نشاط اجتماعی ادراک شده توسط آن‌ها دارد؟

۱. یافته‌های تحلیل اسناد و مصاحبه‌ها در متن رساله دکتری به‌صورت مبسوط و با روش‌های پژوهش کیفی تحلیل شده و به‌عنوان فصلی جداگانه ذکر شده است که در این مقاله به آن پرداخته نمی‌شود.

۲. پیشینه پژوهش

در میان متغیرهای مورد بررسی آرچیل و لو^۱ (۱۹۹۰) قاطعیت، برون‌گرایی و عصبانیت، پیش‌بینی‌کننده‌هایی قوی برای شادی هستند. پترسون، پارک و سلیگمن^۲ (۲۰۰۵) سه روش را برای شادمانی از طریق لذت‌بردن، اشتغال و هدف را مطرح می‌کنند. در پژوهش مینکوف^۳ (۲۰۰۹) متغیر اصلی پیش‌بینی‌کننده، رضایت از زندگی است که با دو متغیر دیگر یعنی ثروت و اوقات فراغت شاخص‌های خوشبختی و نشاط به حساب می‌آیند. پژوهش تین^۴ (۲۰۱۱) نشان داد به‌جای تأکید بر عمل‌هایی که نگرش‌های افراد و گزینه‌های شخصی را تغییر می‌دهند، تأکید بر تغییرات اجتماعی و فرهنگی است که سبب بهبود چشم‌انداز نشاط می‌شود. پژوهش وارگیز و همکاران^۵ (۲۰۲۲) وجود رابطه بین ادراک افراد از جایگاه اجتماعی خود با نشاط اجتماعی آن‌ها در سه کشور فیلیپین، گواتمالا و آفریقای جنوبی را تأیید می‌کند. یافته‌های پژوهش ایسترلین^۶ (۲۰۲۳) نشان می‌دهد که مقایسه اجتماعی بر میزان نشاط اجتماعی اثر معناداری دارد. به‌هرا^۷ و همکاران (۲۰۲۴) در مطالعه‌ای به بررسی عوامل مؤثر بر نشاط اجتماعی شهروندان در ۱۶۶ کشور جهان از سال ۲۰۰۵ تا ۲۰۲۰ پرداختند. از میان عوامل مورد بررسی، درآمد سرانه، حمایت اجتماعی و آزادی انتخاب بر نشاط اجتماعی اثر معناداری دارند.

پیمایش زارع‌شاه‌آبادی، ترکان و حیدری (۱۳۹۱) حاکی از آن بود که میزان نشاط اجتماعی در بین دبیران مقطع متوسطه شهر جیرفت اندکی بیشتر از میانگین است و میزان نشاط اجتماعی زنان به‌صورت معناداری بیشتر از مردان است، اما برحسب وضعیت تأهل، مقطع تحصیلی و گروه‌های درآمدی تفاوت معناداری ندارد. یافته‌های پژوهش تمیزی‌فر و عزیزی‌مهر (۱۳۹۴) نشان داد نشاط اجتماعی در شهر اصفهان در سطح بالایی قرار دارد. نتایج پژوهش پیمایشی غفاری و شیرعلی (۱۳۹۵) در بین جوانان شهر تهران مشخص کرد بیش از نیمی از پاسخگویان میزان نشاط اجتماعی خود را در سطح بالا ارزیابی می‌کنند. زکی (۱۳۹۹) با روش فراترکیب به بررسی پژوهش‌های نشاط اجتماعی در ایران پرداخت. یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که نشاط اجتماعی در ایران با سه جهت‌گیری اسلامی، روان‌شناختی و جامعه‌شناختی نگارش شده است. فراتحلیل کیفی پژوهش‌های دانشگاهی توسط هزارجریبی (۱۳۹۹) نشان داد در بیشتر پژوهش‌ها میزان نشاط اجتماعی در سطح متوسط به بالا قرار دارد. رابطه نشاط اجتماعی با متغیرهای زمینه‌ای جنسیت، سن، وضعیت تأهل، تحصیلات و محل سکونت در بیشتر پژوهش‌ها معنادار نیست، اما در رابطه با اشتغال و پایگاه اجتماعی-اقتصادی نتیجه متفاوتی به‌دست آمده است. شعاری و همکاران (۱۴۰۱) به این نتیجه رسیدند که زمینه‌های نشاط اجتماعی شامل زمینه فردی، زمینه اجتماعی، زمینه فرهنگی، عوامل اقتصادی، عوامل سیاسی، محیط انسان‌ساخت، زیرساخت‌های مدنی شهری، رسانه‌ها و تخلیه هیجانات منفی است. در پژوهش کیفی زارع و همکاران (۱۴۰۱) مشخص شد سیاست‌گذاران فرهنگی کشور مهم‌ترین زمینه‌های شکل‌گیری نشاط اجتماعی را شامل رضایت شغلی، سرمایه اجتماعی و فرهنگی، سبک زندگی، عوامل شخصیتی، خانوادگی، اقتصادی، آموزشی و کیفیت زندگی می‌دانند. یافته‌های پژوهش قنبری و همکاران (۱۴۰۱) در شهر بیرجند نشان داد میزان نشاط اجتماعی در این شهر کم است. علاوه‌براین بین سن و نشاط اجتماعی رابطه معکوسی وجود دارد. نشاط اجتماعی برحسب

1. Argyle & Lu
2. Peterson, Park, & Seligman
3. Minkov
4. Neil Thin
5. Varghese et al.
6. Easterlin
7. Behera

جنسیت اختلاف معناداری ندارد. افراد مجرد بیشتر از افراد متأهل و افراد شاغل و محصل بیشتر از سایر گروه‌های شغلی از نشاط اجتماعی برخوردارند. یافته‌های فراتحلیل عشایری و جهان‌پرور (۱۴۰۲) نشان داد سرمایه اجتماعی، سبک زندگی، عوامل رسانه‌ای و عوامل زمینه‌ای (طبقه اجتماعی، تحصیلات، سن و درآمد) با نشاط اجتماعی رابطه معناداری دارند. پژوهش حاضر در عین حال که از پژوهش‌های پیشین برای ساخت شاخص‌های نشاط اجتماعی بهره برده است به دلیل استفاده از دیدگاه سیاست‌گذاران کلیدی عرصه فرهنگی کشور و همچنین تحلیل محتوای اسناد سیاستی نهادهای اصلی متولی فرهنگ در کشور، نشاط اجتماعی با دیدگاه درون‌زا و متفاوت با نگاه‌های گذشته شاخص‌بندی می‌شود. علاوه بر این از پاسخگویان خواسته می‌شود که مصادیق نشاط اجتماعی را از دیدگاه خود بیان کنند. تفاوت این دیدگاه‌ها می‌تواند اطلاعات جدیدی به دانش موجود در زمینه نشاط اجتماعی اضافه کند و به شناخت تفاوت دیدگاه‌ها از نظر سیاست‌گذاران و شهروندان در زمینه نشاط اجتماعی کمک کند و نوآوری این پژوهش نیز به حساب می‌آید.

۳. چارچوب نظری پژوهش

در بین نظریه‌پردازان حوزه جامعه‌شناسی، وینهوون (۱۹۹۹) تعریف نسبتاً کاملی از نشاط ارائه داده است. در این تعریف، نشاط درجه یا میزان رضایتی است که شخص در مورد کیفیت کلی زندگی‌اش به‌عنوان یک زندگی کاملاً مطلوب مورد قضاوت قرار می‌دهد. او معتقد است شادکامی معادل‌هایی برای دو مفهوم کیفیت زندگی^۱ و رضایت از زندگی^۲ است. در تعریف او چند بعد کلیدی وجود دارد. شادکامی مانند مفهوم طول و وزن، حد و اندازه دارد. ملاک خود فرد است نه زندگی یا حیات موجودات پیرامون. شادکامی یک فعالیت ذهنی در مورد کیفیت زندگی و تجارب گذشته و پیش‌بینی آینده است. رضایت از کل و همه ابعاد زندگی مدنظر است، نه از یک بعد یا جنبه. در نهایت مطلوبیت داشتن که منظور خوش‌بودن یا بدبودن ابعاد و مسیر زندگی است. شادی کردن به‌مثابه رفتار، ماهیتاً کنش اجتماعی است؛ زیرا احساس شادی در سطح فرد یا جامعه امری معنادار است و در افراد فقط براساس غریزه و به‌صورت خودبه‌خودی انجام نمی‌گیرد. افراد یک گروه یا جامعه می‌توانند به نحو کم‌وبیش مشابه و معناداری ابراز شادی کنند و معنای آن را به‌خوبی فهم کنند. این شیوه ممکن است برای افراد گروه یا جامعه دیگر چندان معنادار نباشد. به این ترتیب شادی کردن و احساس شادی امری معنادار، قاعده‌مند و جمعی است که مانند دیگر پدیده‌های اجتماعی ریشه در فرهنگ دارد و فرهنگ هر جامعه‌ای چگونگی ابراز شادی را تعیین می‌کند. همچنین روابط متقابل بین شادی و دیگر ساختارهای جمعی مانند اقتصاد، سیاست و جامعه وجود دارد. شادی از این دیدگاه، رابطه نزدیکی با طبقه اجتماعی، نظام ارزش‌ها و اعتقادات یک جامعه دارد (وینهوون، ۲۰۰۳: ۴۳۷-۴۴۷).

برخلاف روان‌شناسان که ویژگی‌های شخصیتی و قضاوت‌های ذهنی را معیار و ملاک تعاریف خود از شادمانی و نشاط قرار می‌دهند، متفکران اجتماعی عوامل مرتبط با ساختارها و ویژگی‌های نهادی و فرهنگی را معیار تعاریف خود در نظر می‌گیرند و پیش‌فرض‌های دیگری را مدنظر قرار می‌دهند که عبارت‌اند از:

الف) سود و منفعت شخصی: لایارد^۳ اقتصاددان معروف، اصطلاح «خوب زیستی ذهنی»^۴ را مترادف شادکامی و نشاط ذکر می‌کند (لایارد، ۲۰۰۵: ۱۵۸).

1. Quality of life
2. Life satisfaction
3. Layard
4. Mental well-being

ب) پیش‌فرض مقایسه‌ی نسبی: لزوماً بین موقعیت عینی با خوب‌زیستی ذهنی رابطه‌ی شفاف و مستقیم وجود ندارد. گاهی افراد یا گروه‌های ضعیف به‌لحاظ اقتصادی، رضایتمندی نسبی بیشتری دارند (هالر و هدلر^۱، ۲۰۰۶: ۱۸۸)؛
 پ) ویژگی‌های فرهنگی و تاریخی: در بخشی از مطالعات، شادکامی و نشاط طبق متغیرهای فرهنگی شامل الگوهای قومی، ملی و مذهبی تحلیل شده است (اینگلهارت و ریبر، ۱۹۸۶: ۴۳)؛

ت) رفتارهای جمعی و گروهی: نشاط و شادمانی بیشتر با بحث پویایی گروهی و رفتارهای جمعی و حتی جماعت‌ها شناخته می‌شود؛ بنابراین نشاط با فراغت و هویت پیوند می‌خورد؛

ث) فرایندهای نهادی: مطالعات اینگلهارت الگوی تحولات اجتماعی-فرهنگی جوامع در شرایط سنتی (با ارزش‌های بقا^۲)، دوران مدرن (با ارزش‌های پیشرفت^۳) و دوران پست‌مدرن (با ارزش‌های خوداظهاری^۴ مانند برابری و رضایت از زندگی) را با هم مقایسه می‌کند و نتیجه می‌گیرد که عوامل مختلف اقتصادی پیش‌زمینه توسعه اجتماعی، فرهنگی و احساس خوشبختی و شادکامی هستند (اینگلهارت و باکر، ۲۰۰۰: ۳۵).

بنابراین در جامعه‌شناسی، نشاط در تجربه و شیوه زیستن انسان‌ها محقق می‌شود و با مناسبات اجتماعی، قدرت، ارزش‌های فرهنگی و بافت تاریخی جامعه پیوند دارد و در فرایند رابطه فرد با جامعه و گروه اجتماعی تحقق پیدا می‌کند (عنبری، ۱۳۹۱: ۲۴).
 نشاط بیش از آنکه موضوعی روان‌شناختی باشد، موضوعی اجتماعی است. نشاط اجتماعی از خانواده مفاهیمی مانند رضایت از زندگی، امنیت اجتماعی، پویایی و سرزندگی و کیفیت زندگی است. از شاخص‌های این مفاهیم برای تعریف نشاط استفاده می‌شود و مرزهای دقیق و مشخصی برای این مفاهیم جمعی نمی‌توان ترسیم کرد. در واقع تعریف جمعی نشاط اجتماعی بر تعریف فردی آن غلبه دارد.
 بخش نظری پژوهش از دیدگاه وینهوون (۱۹۹۹ و ۲۰۰۳) بیش از دیدگاه‌های دیگر بهره برده است و تعریف نظری مطرح شده از وینهوون را مدنظر قرار داده است. در کنار دیدگاه نظری وینهوون باید به مصاحبه‌های صورت گرفته با سیاست‌گذاران شش سازمان ذکر شده در بخش بیان مسئله و همچنین بررسی اسناد و متون سیاستی این شش سازمان نیز اشاره کرد که با ترکیب این سه بخش، زمینه‌های نظری پژوهش شکل گرفت و مبنای ساخت شاخص‌های نشاط اجتماعی شد.

۰۴ روش پژوهش

پژوهش حاضر به‌لحاظ هدف کاربردی است که با روش‌شناسی کمی با بهره‌گیری از روش پیمایش با ابزار پرسشنامه انجام شده است. مرحله قبل از پیمایش با بهره‌گیری از تحلیل محتوای کیفی اسناد سیاستی کشور و همچنین مصاحبه با سیاست‌گذاران عرصه فرهنگ و تحلیل تماتیک مصاحبه‌ها، شاخص‌های نشاط اجتماعی استخراج شد. به دلیل گستردگی یافته‌های پژوهش و محدودیت حجم مقاله، امکان ارائه یافته‌های کیفی در این مقاله وجود ندارد و تنها به ارائه یافته‌های بخش کمی پژوهش پرداخته می‌شود. به پشتوانه ادبیات نظری و تجربی موضوع، مصاحبه با سیاست‌گذاران و تحلیل محتوای اسناد سیاستی، چهار شاخص اصلی برای سنجش نشاط اجتماعی استخراج شد که عبارت‌اند از پویایی و سرزندگی، امید به آینده، احساس امنیت اجتماعی و رضایت از زندگی. هریک از این شاخص‌ها به‌عنوان مفاهیم کلی با سؤالات مختلفی مورد سنجش قرار گرفته است. در مجموع ۲۶ سؤال در قالب طیف لیکرت طراحی شد.

1. Haller & Hadler
 2. survival values
 3. progress values
 4. self-express values

جمعیت آماری شامل شهروندان ۱۵ تا ۶۴ ساله شهر تهران است که بر مبنای آخرین سرشماری در سال ۱۳۹۵ تعداد آن‌ها ۶،۴۴۳،۳۳۱ نفر است. نمونه آماری با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای مطابق پهنه‌بندی شهر تهران بر اساس شاخص‌های توسعه‌ای، مناطق ۲۲ گانه شهر تهران به سه پهنه برخوردار (شامل مناطق ۱، ۳، ۵ و ۶)، نیمه‌برخوردار (شامل مناطق ۲، ۴، ۷، ۸، ۹، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۲۰، ۲۱ و ۲۲) و کم‌برخوردار (شامل مناطق ۱۰، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸ و ۱۹) تقسیم‌بندی شد. به شیوه نمونه‌گیری تصادفی از هر پهنه یک منطقه انتخاب شد. منطقه ۳ از پهنه برخوردار، منطقه ۱۴ از پهنه نیمه‌برخوردار و منطقه ۱۸ از پهنه کم‌برخوردار انتخاب شدند. حجم نمونه به دست آمده از فرمول کوکران با تصحیح یتس که برابر با ۶۶۲ نفر است، به صورت طبقه‌ای به نسبت در میان سه منطقه منتخب توزیع شد. منطقه ۳ دارای ۱۷۶ نمونه، منطقه ۱۴ دارای ۲۶۳ نمونه و منطقه ۱۸ دارای ۲۲۱ نمونه است. در مرحله بعد، هر منطقه بر اساس اطلاعات شهرداری محله‌بندی شد. با رعایت پراکنش جغرافیایی ۵ محله از هر منطقه انتخاب شد و از هر محله بلوک‌هایی به صورت تصادفی تعیین شدند. سپس نمونه‌ها به صورت تصادفی در هر بلوک با رعایت ویژگی‌های سنی و جنسی توزیع شدند.

در این پژوهش از اعتبار صوری با استفاده از دیدگاه استادان راهنما و مشاور رساله و همچنین داوران جلسه پیش‌دفاع بهره گرفته شده است. برای پایایی پرسشنامه از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد. در مرحله پیش‌آزمون با تعداد ۶۰ پرسشنامه با توجه به مقدار آلفای کرونباخ، گویه‌هایی که همبستگی کمتری داشتند، حذف و گویه‌های مناسب‌تر جایگزین شدند. در نهایت میزان آلفای کرونباخ برای شاخص احساس امنیت (با ۱۱ گویه) ۰/۸۱، امید به آینده (با ۵ گویه) ۰/۷۳، رضایت از زندگی (با ۵ گویه) ۰/۸۸ و پویایی و سرزندگی (با ۵ گویه) ۰/۷۳ به دست آمد که می‌توان گفت ابزار سنجش دارای پایایی زیادی است.

۵. یافته‌های پژوهش

یافته‌های پژوهش در سه بخش یافته‌های توصیفی، آزمون فرضیات و مصادیق نشاط اجتماعی بررسی می‌شود. در ادامه به تفکیک به هر بخش پرداخته می‌شود.

۵-۱. یافته‌های توصیفی

یافته‌های توصیفی شامل مشخصات عمومی پاسخگویان و نشاط اجتماعی است. هریک از این دو بخش دارای زیربخش‌های مربوط به خود هستند که به تفکیک یافته‌های آن‌ها ارائه می‌شود.

برای بررسی مشخصات عمومی پاسخگویان به بررسی هشت متغیر جنسیت، منطقه محل سکونت، سن، وضعیت تأهل، تحصیلات، قومیت، تعداد افراد خانوار و پایگاه اقتصادی-اجتماعی ذهنی پرداخته شده است. به لحاظ جنسیت، ۵۰/۳ درصد (۳۳۳ نفر) زن و ۴۹/۷ درصد (۳۲۹ نفر) مرد هستند. از نظر وضعیت تأهل ۴۷/۱ درصد (۳۱۲ نفر) مجرد، ۵۱/۱ درصد (۳۳۸ نفر) متأهل و ۱/۸ درصد (۱۲ نفر) مطلقه هستند. یافته‌های منطقه محل سکونت پاسخگویان نشان می‌دهد ۲۶/۶ درصد (۱۷۶ نفر) در منطقه برخوردار، ۴۰ درصد (۲۶۵ نفر) در منطقه نیمه‌برخوردار و ۳۳/۴ درصد (۲۲۱ نفر) در منطقه کم‌برخوردار سکونت دارند. به لحاظ پایگاه اقتصادی-اجتماعی نیز ۲/۳ درصد (۱۵ نفر) خود را جزو طبقه بالا، ۷۰/۵ درصد (۴۶۷ نفر) خود را در طبقه متوسط و ۲۷/۲ درصد (۱۸۰ نفر) خود را جزو طبقه پایین ارزیابی کرده‌اند. آماره‌های توصیفی متغیرهای سن، تعداد افراد خانوار، تحصیلات و قومیت پاسخگویان در جدول ۱ نشان داده شده است.

یافته‌های جدول ۱ نشان می‌دهد میانگین سن پاسخگویان در حدود ۳۶ سال با میانۀ ۳۸ سال و مد ۳۷ سال است. در ارتباط با تعداد افراد خانوار نیز باید گفت میانگین بعد خانوار حدود ۳/۶ نفر با انحراف معیار حدود ۰/۹ است. تحصیلات حدود ۴۰ درصد از پاسخگویان متوسطه و دیپلم و تنها ۳/۵ درصد میزان تحصیلات آن‌ها ابتدایی و راهنمایی است. بیش از سه‌چهارم پاسخگویان قومیت خود را فارس ذکر کرده‌اند و قومیت سایر که شامل اقوامی مانند تات، لک و... است حدود ۳ درصد از کل قومیت‌ها را شامل می‌شود.

جدول ۱. آماره‌های توصیفی متغیرهای سن، تعداد افراد خانوار، تحصیلات و قومیت پاسخگویان

آماره	متغیر			آماره			متغیر		
	درصد معتبر	فراوانی	درصد تراکمی	درصد معتبر	فراوانی	تحصیلات	تعداد افراد خانوار	سن	
تعداد	۷۶/۱	۵۰۴	۳/۵	۳/۵	۲۳	ابتدایی و راهنمایی	۶۶۲	۶۶۲	
میانگین	۱۰/۱	۶۷	۴۳/۴	۳۹/۹	۲۶۴	متوسطه و دیپلم	۳/۵۷	۳۵/۶۹	
میانۀ	۳/۸	۲۵	۵۰/۹	۷/۶	۵۰	فوق دیپلم	۴	۳۸	
مد	۷/۱	۴۷	۷۲/۴	۲۱/۵	۱۴۲	لیسانس	۴	۳۷	
انحراف معیار	۲/۹	۱۹	۱۰۰	۲۷/۶	۱۸۳	فوق لیسانس و بالاتر	۰/۸۶	۱۳/۲۲	
کمترین							۲	۱۵	
بیشترین							۶	۶۰	

نشاط اجتماعی پاسخگویان با چهار شاخص احساس امنیت اجتماعی، امید به آینده، پویایی و سرزندگی و رضایت از زندگی سنجش شده است. با ترکیب این چهار شاخص متغیر نشاط اجتماعی ساخته شده است. در ادامه متغیر نشاط اجتماعی و شاخص‌های آن بررسی می‌شود. مطابق جدول ۲، میانگین نشاط اجتماعی در شهر تهران اندکی بیشتر از میانگین نظری طیف است. میانگین نشاط اجتماعی حدود ۸۲ و میانگین نظری طیف مورد مطالعه برابر با ۷۸ است. شاخص‌های نشاط اجتماعی نیز در اطراف میانگین نظری طیف قرار گرفته‌اند و عموماً در سطح متوسط متمرکز هستند. به منظور بررسی دقیق‌تر نشاط اجتماعی و شاخص‌های آن، وضعیت نشاط اجتماعی پاسخگویان و شاخص‌های آن در پنج دسته با فواصل برابر دسته‌بندی شدند. نتایج این دسته‌بندی نشان می‌دهد بیش از نیمی از پاسخگویان، وضعیت نشاط اجتماعی خود را در سطح متوسط ارزیابی کرده‌اند. در ارتباط با شاخص‌های این متغیر، همان‌گونه که جدول ۲ نشان می‌دهد، مانند متغیر اصلی یعنی نشاط اجتماعی، شاخص‌های آن نیز توسط حدود نیمی از پاسخگویان در سطح متوسط ارزیابی شده است. امنیت عاطفی در مقایسه با سایر امنیت‌ها بیشتر با گروه‌های اولیه یعنی خانواده در ارتباط است و از این جهت پاسخگویان رضایت بیشتری از این نوع امنیت دارند. امنیت عاطفی، موضوع احساس آرامش داشتن کنار خانواده و دوستان و مورد تأیید بودن آن‌ها را مدنظر قرار می‌دهد؛ درحالی‌که امنیت جانی، مالی و شغلی بیشتر به بررسی دیدگاه فرد نسبت به دیگری غریبه می‌پردازد.

جدول ۲: آماره‌های توصیفی نشاط اجتماعی و شاخص‌های آن، همراه با سطح‌بندی آن‌ها

سطوح نشاط اجتماعی و شاخص‌های آن					آماره‌های توصیفی					متغیر	
خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	انحراف معیار	میانگین به‌دست‌آمده	نمره نظری شاخص				تعداد سؤال
							بیشترین	میانگین	کمترین		
۲	۳۱/۳	۵۱/۵	۱۵/۳	۰	۱۳/۷	۸۱/۸	۷۸	۱۳۰	۲۶	۲۶	نشاط اجتماعی
۵/۹	۳۳/۴	۵۳/۵	۷/۳	۰	۲/۸	۱۶/۹	۱۵	۲۵	۵	۵	پویایی و سرزندگی
۸/۲	۲۷/۵	۵۴/۱	۱۰/۳	۰	۳/۴	۱۶/۳	۱۵	۲۵	۵	۵	امید به آینده
۳/۵	۲۵/۴	۴۷/۹	۱۲/۷	۱۰/۶	۴/۲	۱۵/۲	۱۵	۲۵	۵	۵	رضایت از زندگی
۲/۷	۲۴	۴۹/۷	۲۲/۸	۰/۸	۶/۷	۳۳/۵	۳۳	۵۵	۱۱	۱۱	احساس امنیت اجتماعی
۳/۳	۱۴/۲	۳۶/۴	۳۴/۷	۱۱/۳	۲/۶	۸/۱	۹	۱۵	۳	۳	احساس امنیت مالی
۱/۴	۱۲/۱	۳۱	۴۵/۶	۱۰	۲/۶	۷/۶	۹	۱۵	۳	۳	احساس امنیت جانی
۱۵/۹	۲۳/۷	۲۵/۵	۲۳/۳	۱۱/۶	۲/۳	۶/۱	۶	۱۰	۲	۲	احساس امنیت شغلی
۱۶/۵	۵۸/۵	۲۵/۱	۰	۰	۱/۸	۱۱/۷	۹	۱۵	۳	۳	احساس امنیت عاطفی

احساس امنیت

۵-۲. یافته‌های تحلیلی

در این بخش هشت فرضیه اصلی پژوهش که براساس ویژگی‌های عمومی پاسخگویان است در ارتباط با نشاط اجتماعی و شاخص‌های آن بررسی می‌شود. با جمع نمرات هر شاخص، سطح سنجش متغیر به سطح شبه‌فاصله‌ای ارتقا داده شد. نمونه‌گیری پژوهش به روش احتمالی بود و بررسی وضعیت توزیع داده‌ها با آزمون کولموگروف-اسمیرنوف صورت گرفت. مقدار این آزمون بزرگ‌تر از $0/05$ به‌دست آمد که فرض یکنواختی توزیع داده‌ها تأیید شد؛ بنابراین از آزمون‌های پارامتریک برای آزمون فرضیه‌ها استفاده شد.

یافته‌های جدول ۳ نشان می‌دهد نشاط اجتماعی برحسب جنسیت تفاوت معناداری ندارد. سه شاخص نشاط اجتماعی یعنی احساس امنیت، امید به آینده و رضایت از زندگی برحسب جنسیت تفاوت معناداری دارد. احساس امنیت مردان به‌صورت معناداری بیشتر از زنان است، اما در دو شاخص دیگر یعنی امید به آینده و رضایت از زندگی، نمره زنان به‌صورت معناداری بیشتر از مردان است. مطابق جدول ۳ می‌توان گفت از میان شاخص‌های نشاط اجتماعی فقط احساس امنیت پاسخگویان برحسب وضعیت تأهل آن‌ها تفاوت معناداری ندارد. سایر شاخص‌های نشاط اجتماعی و همچنین متغیر اصلی پژوهش یعنی نشاط اجتماعی برحسب وضعیت تأهل تفاوت معناداری دارد. نمره نشاط اجتماعی و شاخص‌های معنادار شده آن برای پاسخگویان متأهل به‌صورت معناداری بیشتر از پاسخگویان مجرد است.

جدول ۳. نتایج آزمون نشاط اجتماعی و شاخص‌های آن برحسب جنسیت و وضعیت تأهل پاسخگویان

متغیر	جنسیت	تعداد	میانگین	انحراف معیار	مقدار t	df	Sig.
نشاط اجتماعی	زن	۳۳۳	۸۱/۹۴	۱۴/۷۵	۰/۸۵۱	۶۶۰	۰/۸۵۱
	مرد	۳۲۹	۸۱/۷۴	۱۲/۶۶			
احساس امنیت	زن	۳۳۳	۳۲/۴۹	۷/۰۳	-۳/۸۸	۶۶۰	۰/۰۰۰
	مرد	۳۲۹	۳۴/۴۹	۶/۲۲			
پویایی و سرزندگی	زن	۳۳۳	۱۶/۹۹	۲/۷۸	۱/۱۸	۶۶۰	۰/۲۴
	مرد	۳۲۹	۱۶/۷۴	۲/۸۸			
امید به آینده	زن	۳۳۳	۱۶/۸۹	۳/۱۸	۴/۹۴	۶۶۰	۰/۰۰۰
	مرد	۳۲۹	۱۵/۶۱	۳/۵۱			
رضایت از زندگی	زن	۳۳۳	۱۵/۵۶	۴/۴۳	۲/۰۴	۶۶۰	۰/۰۴۲
	مرد	۳۲۹	۱۴/۹	۳/۸۷			
متغیر	وضعیت تأهل	تعداد	میانگین	انحراف معیار	مقدار t	df	Sig.
نشاط اجتماعی	مجرد	۳۱۲	۷۹/۷۱	۱۵/۴۴	-۴/۳۶	۶۴۸	۰/۰۰۰
	متاهل	۳۳۸	۸۴/۳۸	۱۱/۲۷			
احساس امنیت	مجرد	۳۱۲	۳۳/۵۵	۷/۲۴	-۰/۴۹	۶۴۸	۰/۶۳
	متاهل	۳۳۸	۳۳/۸	۵/۹			
پویایی و سرزندگی	مجرد	۳۱۲	۱۶/۳۸	۲/۹۷	-۴/۱۵	۶۴۸	۰/۰۰۰
	متاهل	۳۳۸	۱۷/۳	۲/۶۶			
امید به آینده	مجرد	۳۱۲	۱۵/۸۸	۳/۸۲	-۳/۰۳	۶۴۸	۰/۰۰۳
	متاهل	۳۳۸	۱۶/۶۸	۲/۹۶			
رضایت از زندگی	مجرد	۳۱۲	۱۳/۹۱	۴/۷۹	-۸/۵	۶۴۸	۰/۰۰۰
	متاهل	۳۳۸	۱۶/۵۹	۲/۹۴			

براساس جدول ۴، نشاط اجتماعی و شاخص‌های آن برحسب برخورداری پهنه‌ها تفاوت معناداری دارد. با افزایش میزان برخورداری پهنه‌ها، بر میزان نشاط اجتماعی آن‌ها نیز افزوده می‌شود. این موضوع در ارتباط با احساس امنیت و رضایت از زندگی نیز قابل مشاهده است. نتایج آزمون LSD نشان می‌دهد در ارتباط با نشاط اجتماعی و دو شاخص آن یعنی احساس امنیت و رضایت از زندگی، تفاوت بین زوج پهنه‌های زیر معنادار است: ۱. برخوردار با کم‌برخوردار؛ ۲. برخوردار با نیمه‌برخوردار؛ ۳. نیمه‌برخوردار با کم‌برخوردار. براساس آزمون LSD برای دو شاخص پویایی و سرزندگی و امید به آینده، اختلاف بین زوج پهنه‌های زیر معنادار است: ۱. برخوردار با کم‌برخوردار؛ ۲. نیمه‌برخوردار با کم‌برخوردار.

یافته‌های جدول ۴ نشان می‌دهد نشاط اجتماعی و شاخص‌های آن برحسب پایگاه اقتصادی-اجتماعی ذهنی پاسخگویان تفاوت معناداری دارد. افرادی که خود را جزو طبقه بالا می‌دانند، نشاط اجتماعی و دو شاخص آن یعنی امید به آینده و رضایت از زندگی خود را نیز در سطح بالا می‌دانند و افرادی که خود را جزو طبقه پایین می‌پندارند، متغیر نشاط اجتماعی و دو شاخص آن را برای خود در سطح پایینی ارزیابی می‌کنند. دو شاخص دیگر نشاط اجتماعی یعنی احساس امنیت و پویایی و سرزندگی برای پاسخگویانی که خود را جزو طبقه متوسط می‌دانند در سطح بالاتری نسبت به دو طبقه دیگر ارزیابی شده است. آزمون مقایسه زوجی برای نشاط اجتماعی و سه شاخص آن یعنی احساس امنیت، پویایی و سرزندگی و رضایت از زندگی نشان می‌دهد اختلاف بین دو زوج گروه زیر معنادار است:

۱. بالا با پایین؛ ۲. متوسط با پایین. در ارتباط با شاخص امید به آینده، اختلاف بین سه زوج گروه زیر معنادار است: ۱. بالا با متوسط؛ ۲. بالا با پایین؛ ۳. متوسط با پایین.

جدول ۴. نتایج آزمون نشاط اجتماعی و شاخص‌های آن برحسب برخورداری پهنه‌ها و پایگاه اقتصادی-اجتماعی ذهنی پاسخگویان

متغیر	پهنه	تعداد	میانگین	انحراف معیار	آزمون		پایگاه ذهنی	تعداد	میانگین	انحراف معیار	آزمون	
					Sig.=	F=						Sig.=
نشاط اجتماعی	کم‌برخوردار	۲۲۱	۷۵/۰۵	۱۴/۲۱	/.....Sig.=	۵۱۷۷۴F=	بالا	۱۵	۸۸/۰۱	۵/۸۲	/.....Sig.=	۹۰/۸۶F=
	نیمه‌برخوردار	۲۶۵	۸۳/۶۵	۱۳/۲۷			متوسط	۴۶۷	۸۵/۶۵	۱۲/۷۹		
	برخوردار	۱۷۶	۸۷/۶۴	۹/۸۴			پایین	۱۸۰	۷۱/۴۴	۱۰/۹		
احساس امنیت	کم‌برخوردار	۲۲۱	۳۰/۲۷	۶/۲۶	/.....Sig.=	۶۱/۹۵F=	بالا	۱۵	۳۴/۲۷	۲/۴۶	/.....Sig.=	۳۳/۵۵F=
	نیمه‌برخوردار	۲۶۵	۳۳/۷۱	۶/۵۲			متوسط	۴۶۷	۳۴/۹	۶/۵۳		
	برخوردار	۱۷۶	۳۷/۱۸	۵/۴۵			پایین	۱۸۰	۲۹/۷۴	۵/۹۳		
پویایی و سرزندگی	کم‌برخوردار	۲۲۱	۱۶/۰۹	۲/۸۳	/.....Sig.=	۱۳/۹۳F=	بالا	۱۵	۱۷/۰۱	۱/۰۳	/.....Sig.=	۷۱/۰۶F=
	نیمه‌برخوردار	۲۶۵	۱۷/۲۸	۲/۶۹			متوسط	۴۶۷	۱۷/۶۱	۲/۳۵		
	برخوردار	۱۷۶	۱۷/۲۲	۲/۳۱			پایین	۱۸۰	۱۴/۹۲	۳/۱۳		
امید به آینده	کم‌برخوردار	۲۲۱	۱۵/۲۹	۳/۶۱	/.....Sig.=	۱۴/۰۱F=	بالا	۱۵	۱۹/۱۳	۲/۰۷	/.....Sig.=	۵۹/۳۴F=
	نیمه‌برخوردار	۲۶۵	۱۶/۸۳	۳/۴۲			متوسط	۴۶۷	۱۶/۹۸	۳/۱۵		
	برخوردار	۱۷۶	۱۶/۶۱	۲/۸۲			پایین	۱۸۰	۱۴/۱۴	۳/۱۸		
رضایت از زندگی	کم‌برخوردار	۲۲۱	۱۳/۴	۴/۶	/.....Sig.=	۳۷/۶۲F=	بالا	۱۵	۱۷/۶	۱/۵۵	/.....Sig.=	۵۷/۲۶F=
	نیمه‌برخوردار	۲۶۵	۱۵/۸۴	۳/۷۷			متوسط	۴۶۷	۱۶/۱۶	۳/۹۲		
	برخوردار	۱۷۶	۱۶/۶۲	۳/۲۹			پایین	۱۸۰	۱۲/۶۳	۳/۸		

براساس جدول ۵، نشاط اجتماعی و شاخص‌های آن به استثنای رضایت از زندگی برحسب قومیت پاسخگویان تفاوت معناداری دارد. بیشترین میزان نشاط اجتماعی به ترتیب مربوط به گروه سایر اقوام، کرد و لر و کمترین آن مربوط به قومیت ترک است. آزمون مقایسه زوجی نشان می‌دهد نشاط اجتماعی بین زوج گروه‌های زیر تفاوت معناداری دارد: ۱. فارس با سایر اقوام؛ ۲. ترک با سایر اقوام. شاخص احساس امنیت برحسب قومیت تفاوت معناداری دارد و براساس آزمون مقایسه زوجی اختلاف بین زوج گروه‌های زیر معنادار است: ۱. فارس با سایر اقوام؛ ۲. ترک با لر؛ ۳. ترک با سایر اقوام؛ ۴. کرد با سایر اقوام. بیشترین میانگین پویایی و سرزندگی برای سایر اقوام و کردها و کمترین آن مربوط به قومیت ترک است. براساس آزمون مقایسه زوجی، اختلاف بین زوج گروه‌های زیر معنادار است: ۱. فارس با ترک؛ ۲. فارس با سایر اقوام؛ ۳. ترک با کرد؛ ۴. ترک با سایر اقوام؛ ۵. لر با سایر اقوام. امید به آینده به‌عنوان یکی دیگر از شاخص‌های نشاط اجتماعی برحسب قومیت تفاوت معناداری دارد و اختلاف بین زوج گروه‌های زیر در این شاخص معنادار است: ۱. ترک با کرد؛ ۲. ترک با سایر اقوام.

مطابق یافته‌های جدول ۵، نشاط اجتماعی پاسخگویان برحسب تحصیلات تفاوت معناداری دارد. بیشترین نشاط اجتماعی مربوط به پاسخگویانی با سطح تحصیلات ابتدایی و راهنمایی، و کمترین مقدار این متغیر مربوط به گروه تحصیلی فوق‌دیپلم است. این وضعیت در ارتباط با شاخص پویایی و سرزندگی نیز مشاهده می‌شود. براساس آزمون LSD برای متغیر نشاط اجتماعی و شاخص

پویایی و سرزندگی اختلاف برای زوج گروه‌های زیر معنادر است: ۱. ابتدایی و راهنمایی با متوسطه و دیپلم؛ ۲. ابتدایی و راهنمایی با فوق‌دیپلم؛ ۳. متوسطه و دیپلم با لیسانس؛ ۴. متوسطه و دیپلم با فوق‌لیسانس و بالاتر؛ ۵. فوق‌دیپلم با لیسانس؛ ۶. فوق‌دیپلم با فوق‌لیسانس و بالاتر.

بیشترین میزان امید به آینده مربوط به پاسخگوییانی با سطح تحصیلی ابتدایی و راهنمایی و کمترین آن مربوط به گروه تحصیلی فوق‌لیسانس و بالاتر و همچنین فوق‌دیپلم است. مقایسه زوجی پاسخگویان نشان می‌دهد اختلاف بین زوج گروه‌های زیر معنادر است: ۱. ابتدایی و راهنمایی با متوسطه و دیپلم؛ ۲. ابتدایی و راهنمایی با فوق‌دیپلم؛ ۳. ابتدایی و راهنمایی با لیسانس؛ ۴. ابتدایی و راهنمایی با فوق‌لیسانس و بالاتر.

بیشترین میزان رضایت از زندگی مربوط به گروه تحصیلی لیسانس و ابتدایی و راهنمایی و کمترین نمره این شاخص مربوط به پاسخگویان فوق‌دیپلم است. براساس یافته‌های آزمون LSD، اختلاف بین زوج گروه‌های زیر معنادر است: ۱. ابتدایی و راهنمایی با متوسطه و دیپلم؛ ۲. ابتدایی و راهنمایی با فوق‌دیپلم؛ ۳. متوسطه و دیپلم با لیسانس؛ ۴. متوسطه و دیپلم با فوق‌لیسانس و بالاتر؛ ۵. فوق‌دیپلم با لیسانس؛ ۶. فوق‌دیپلم با فوق‌لیسانس و بالاتر. احساس امنیت پاسخگویان، تنها شاخصی است که برحسب سطح تحصیلات پاسخگویان تفاوت معناداری ندارد.

جدول ۵. نتایج آزمون نشاط اجتماعی و شاخص‌های آن برحسب قومیت و تحصیلات

متغیر	قومیت	تعداد	میانگین	انحراف معیار	آزمون	تحصیلات	تعداد	میانگین	انحراف معیار	آزمون
نشاط اجتماعی	فارس	۵۰۴	۸۱/۶۹	۱۳/۹۷	۶/۹۸F=	ابتدایی و راهنمایی	۲۳	۸۷/۹۱	۹/۸۵	۰/۰۰۰۰Sig.=
		۶۷	۷۶/۷	۱۳/۶۱		متوسطه و دیپلم	۲۶۴	۷۹/۹۵	۱۵/۳	
		۲۵	۸۴/۶۸	۶/۳۲		فوق‌دیپلم	۵۰	۷۷/۵۲	۱۳/۱۶	
		۴۷	۸۴/۳۶	۱۳/۳۷		لیسانس	۱۴۲	۸۳/۸۹	۸/۶۴	
		۱۹	۹۴	۳/۷۶		فوق‌لیسانس و بالاتر	۱۸۳	۸۳/۳۹	۱۴/۵۲	
		سایر	۱۹	۹۴		۳/۷۶				
احساس امنیت	فارس	۵۰۴	۳۳/۲۴	۷/۰۷	۹/۳۹F=	ابتدایی و راهنمایی	۲۳	۳۵/۱۷	۷/۶۳	۰/۱۶۵Sig.=
		۶۷	۳۲/۰۴	۵/۲		متوسطه و دیپلم	۲۶۴	۳۲/۸۶	۷/۷۶	
		۲۵	۳۱/۸۸	۴/۴۷		فوق‌دیپلم	۵۰	۳۲/۶۸	۵/۴	
		۴۷	۳۵/۸۹	۳/۸۲		لیسانس	۱۴۲	۳۴/۱۳	۴/۵۶	
		۱۹	۴۱/۱	۱/۷۹		فوق‌لیسانس و بالاتر	۱۸۳	۳۳/۸۹	۶/۶۲	
		سایر	۱۹	۴۱/۱		۱/۷۹				
پویایی و سرزندگی	فارس	۵۰۴	۱۷/۰۱	۲/۸۳	۱۱/۴۲F=	ابتدایی و راهنمایی	۲۳	۱۸/۰۴	۲/۴۶	۰/۰۰۰۰Sig.=
		۶۷	۱۵/۱۵	۱/۴۱		متوسطه و دیپلم	۲۶۴	۱۶/۳۹	۳/۱	
		۲۵	۱۷/۳۲	۱/۵۲		فوق‌دیپلم	۵۰	۱۵/۶۲	۲/۳۴	
		۴۷	۱۶/۴۹	۳/۸۷		لیسانس	۱۴۲	۱۷/۱۷	۲/۹۳	
		۱۹	۱۹/۴۲	۱/۵۴		فوق‌لیسانس و بالاتر	۱۸۳	۱۷/۵	۲/۲۲	
		سایر	۱۹	۱۹/۴۲		۱/۵۴				
امید به آینده	فارس	۵۰۴	۱۶/۲۲	۳/۲۶	۷/۲۵F=	ابتدایی و راهنمایی	۲۳	۱۸/۴۸	۰/۶	۰/۰۱۴Sig.=
		۶۷	۱۴/۸۸	۵/۰۷		متوسطه و دیپلم	۲۶۴	۱۶/۳۹	۳/۴۶	
		۲۵	۱۸/۲	۰/۴۱		فوق‌دیپلم	۵۰	۱۵/۹۴	۳/۳۸	
		۴۷	۱۶/۶۸	۲/۴۳		لیسانس	۱۴۲	۱۶/۱۷	۲/۵۴	
		۱۹	۱۸/۴۷	۰/۵۱		فوق‌لیسانس و بالاتر	۱۸۳	۱۵/۹۳	۳/۹۸	
		سایر	۱۹	۱۸/۴۷		۰/۵۱				

متغیر	قومیت	تعداد	میانگین	انحراف معیار	آزمون	تحصیلات	تعداد	میانگین	انحراف معیار	آزمون
رضایت از زندگی	فارس	۵۰۴	۱۵/۲۲	۴/۱۴	F=۱۱۱/۱۷۰ Sig=۰/۰۰۰	ابتدایی و راهنمایی	۲۳	۱۶/۲۲	۱/۳۸	
	ترک	۶۷	۱۴/۶۳	۴/۵۳		متوسطه و دیپلم	۲۶۴	۱۴/۳۱	۴/۸۸	
	کرد	۲۵	۱۷/۲۸	۰/۷۴		فوق دیپلم	۵۰	۱۳/۲۸	۴/۴۴	
	لر	۴۷	۱۵/۳	۵/۵		لیسانس	۱۴۲	۱۶/۴۱	۲/۸۵	
	سایر	۱۹	۱۵	۰/۳۵		فوق لیسانس و بالاتر	۱۸۳	۱۶/۰۶	۳/۵۷	

نتایج جدول ۶ نشان می‌دهد بین سن پاسخگویان با نشاط اجتماعی و شاخص‌های آن رابطه معناداری وجود ندارد، اما بین تعداد افراد خانوار با نشاط اجتماعی و شاخص‌های آن به استثنای رضایت از زندگی رابطه معنادار وجود دارد. جهت رابطه مثبت است؛ یعنی با افزایش تعداد افراد خانوار، نشاط اجتماعی و شاخص‌های آن افزایش می‌یابد.

جدول ۶. نتایج آزمون رابطه معناداری سن و تعداد افراد خانوار با نشاط اجتماعی و شاخص‌های آن

متغیر مستقل	متغیر وابسته	مقدار ضریب همبستگی پیرسون	سطح معناداری	متغیر مستقل	متغیر وابسته	مقدار ضریب همبستگی پیرسون	سطح معناداری
سن	نشاط اجتماعی	-۰/۰۳	۰/۴۹۷	تعداد افراد خانوار	نشاط اجتماعی	-۰/۰۳	۰/۴۹۷
	احساس امنیت	-۰/۰۶	۰/۱۵		احساس امنیت	-۰/۰۶	۰/۱۵
	پویایی و سرزندگی	۰/۰۲۲	۰/۵۷۹		پویایی و سرزندگی	۰/۰۲۲	۰/۵۷۹
	امید به آینده	-۰/۰۵۳	۰/۱۶۹		امید به آینده	-۰/۰۵۳	۰/۱۶۹
	رضایت از زندگی	۰/۰۳۲	۰/۴۱۳		رضایت از زندگی	۰/۰۳۲	۰/۴۱۳

۵-۳. مصادیق نشاط اجتماعی

در این بخش، مصادیق مختلف نشاط اجتماعی از دیدگاه پاسخگویان بررسی می‌شود. ابتدا نشاط‌آوردن یا نبودن هریک از موارد پرسش شد و در صورت تأیید و پاسخ مثبت به هر گزینه، پرسش بعدی این بود که پاسخگویان ترجیح می‌دهند به شکل فردی شادمانی کنند یا به شادی‌های جمعی تمایل دارند. مصادیق نشاط مطرح شده از سوی پاسخگویان براساس تحلیل عاملی اکتشافی به دو دسته ۱. آیین‌های باستانی و اوقات فراغت و ۲. مراسم‌های مذهبی تقسیم شدند. یافته‌های این بخش در جدول ۷ نشان داده شده است.

یافته‌ها حاکی از آن است که بیش از ۷۰ درصد از پاسخگویان آیین‌های باستانی و اوقات فراغت را نشاط‌آور می‌دانند. در پرسشنامه، به صورت یک سؤال باز از پاسخگویان خواسته شد فعالیتی را که از نظر آن‌ها نشاط‌آور است و در جدول ذکر نشده بنویسند. در بین پاسخ‌ها دو مورد که تکرار زیادی داشت، استعمال سیگار و قلیان به‌ویژه در بین رده‌های سنی پایین بود. یکی از نکاتی که از جدول ۷ استنباط می‌شود این است که مراسم‌هایی که هیجان و احساسات جمعی را طلب می‌کنند، مانند چهارشنبه‌سوری، ورزش همگانی و ایام نوروز، بیشتر به صورت جمعی و گروهی ترجیح داده می‌شوند و مراسم‌های مذهبی و آیین‌هایی که خلوت‌گزینی را می‌طلبد، به شکل فردی اولویت دارند.

جدول ۷. توزیع فراوانی و درصد معتبر مصادیق نشاط در قالب انواع مراسمها و آیینها و ترجیح پاسخگویان برای نشاط اجتماعی به صورت فردی یا جمعی

نوع شرکت در مراسم و آیین		آیا برای شما شادی بخش است؟						مراسم یا آیین	سنخ‌شناسی مصادیق نشاط اجتماعی
		فردی		خبر		بله			
درصد معتبر	فراوانی	درصد معتبر	فراوانی	درصد معتبر	فراوانی	درصد معتبر	فراوانی		
۷۶/۹	۳۹۶	۲۳/۱	۱۱۹	۲۲/۲	۱۴۷	۷۷/۸	۵۱۵	چهارشنبه‌سوری	آیین‌های باستانی و اوقات فراغت
۶۴/۵	۳۳۳	۳۵/۵	۱۸۳	۲۲/۱	۱۴۶	۷۷/۹	۵۱۶	عید نوروز	
۵۳/۳	۲۷۱	۴۶/۷	۲۳۷	۲۳/۳	۱۵۴	۷۶/۷	۵۰۸	جشن شب یلدا	
۵۲/۷	۲۷۰	۴۷/۳	۲۴۳	۲۲/۵	۱۴۹	۷۷/۵	۵۱۳	مسافرت و بازدید از اماکن تفریحی و گردشگری	
۳۳	۱۶۹	۶۷	۳۴۲	۲۲/۸	۱۵۱	۷۷/۲	۵۱۱	تماشای مسابقات ورزشی از تلویزیون	
۳۶/۱	۱۸۴	۶۳/۹	۳۲۶	۲۳	۱۵۲	۷۷	۵۱۰	کنسرت و موسیقی سنتی	
۳۰/۵	۱۵۵	۶۹/۵	۳۵۲	۲۳/۴	۱۵۵	۷۶/۶	۵۰۷	کنسرت و موسیقی سبک‌های جدید	
۶۰/۴	۳۰۱	۳۹/۶	۱۹۸	۲۸/۲	۱۶۳	۷۱/۴	۴۹۹	تماشای موسیقی محلی در بوستان و خیابان	
۴۷	۲۴۰	۵۳	۲۷۰	۲۳	۱۵۲	۷۷	۵۱۰	تماشای مسابقات ورزشی در ورزشگاه	
۷۹/۱	۴۰۴	۲۰/۹	۱۰۷	۲۲/۸	۱۵۱	۷۷/۲	۵۱۱	ورزش همگانی	
۶۳/۹	۲۱۹	۳۶/۱	۱۲۴	۴۸/۲	۳۱۹	۵۱/۸	۳۴۳	جشن نیمه شعبان	مراسم‌های مذهبی
۳۹/۱	۱۳۹	۶۰/۹	۲۱۷	۴۶/۲	۳۰۶	۵۳/۸	۳۵۶	جشن عید غدیر و قربان و فطر	
۳۸/۸	۱۳۴	۶۱/۲	۲۱۲	۴۷/۷	۳۱۶	۵۲/۳	۳۴۶	مراسم‌های ماه رمضان	
۵۱/۵	۱۹۸	۴۸/۵	۱۸۶	۴۲	۲۷۸	۵۸	۳۸۴	سفر به شهرهای مذهبی	

۶. بحث و نتیجه‌گیری

در پژوهش‌های مختلف مقادیر متفاوتی برای نشاط اجتماعی گزارش شده است. تفاوت این مقادیر به اندازه‌ای است که می‌توان گفت در جامعه‌ای مانند شهر تهران، از اواخر دهه ۱۳۸۰ تا اواخر دهه ۱۳۹۰ در دامنه‌ای از سطح پایین تا سطح بالا واریانس دارد. این موضوع ناشی از عوامل مختلفی است که از مهم‌ترین آن‌ها باید به مقطع زمانی مورد مطالعه و شاخص‌های سنجش نشاط اشاره کرد. در این پژوهش میزان نشاط اجتماعی سنجش شده برای شهروندان شهر تهران در سطح متوسط قرار دارد که از این جهت همسو با پژوهش‌های هزارجریبی (۱۳۹۹) و زارع شاه‌آبادی، ترکان و حیدری (۱۳۹۱) است. سطح نشاط اجتماعی ارزیابی شده در این پژوهش متفاوت با پژوهش چلیپی و موسوی (۱۳۸۷) است که نشاط اجتماعی شهر تهران را اندک ارزیابی کرده‌اند و همچنین متفاوت با پژوهش‌هایی است که میزان نشاط اجتماعی جامعه مورد مطالعه خود را زیاد می‌دانند (غفاری و شیرعلی، ۱۳۹۵؛ تمیزی‌فر و عزیزمهر، ۱۳۹۴). در ارتباط با شاخص‌های مورد بررسی نیز همسویی‌ها و تفاوت‌هایی با پژوهش‌های پیشین مشاهده می‌شود؛ برای مثال در این پژوهش احساس امنیت زنان کمتر از میانگین نظری طیف است؛ درحالی‌که در پژوهش قدسی، نقدی و رویین‌تن (۱۳۹۶) احساس امنیت زنان بیشتر از متوسط است. به لحاظ آزمون فرضیات نیز همسویی‌ها و ناهمسویی‌هایی در یافته‌های پژوهش حاضر با پژوهش‌های پیشین وجود دارد. یکی از عوامل مؤثر بر نشاط اجتماعی شهروندان، تفاوت‌های فرهنگی است. به عبارت دیگر تفاوت‌های فرهنگی زمینه اختلاف در میزان نشاط اجتماعی و شاخص‌های آن را فراهم می‌آورد. تفاوت فرهنگی می‌تواند متأثر از قومیت و ملیت باشد. یافته‌های این پژوهش نشان داد قومیت‌های مختلف تفاوت‌های معناداری به لحاظ میزان نشاط اجتماعی

ادراک شده دارند. کردها بیشترین میزان نشاط اجتماعی ادراک شده را دارند و ترک‌ها از این لحاظ در سطح پایینی قرار گرفته‌اند. مسئله تفاوت‌های فرهنگی و اثرگذاری آن بر نشاط اجتماعی و شاخص‌های آن در پژوهش‌های پیشین نیز مورد توجه و تأکید بوده است (مینکوف، ۲۰۰۹؛ تین، ۲۰۱۱؛ وارگیز و همکاران، ۲۰۲۲). یافته‌های این پژوهش برخلاف پژوهش زارع شاه‌آبادی، ترکان و حیدری (۱۳۹۱) و همسو با پژوهش هزارجریبی (۱۳۹۹) نشان داد جنسیت بر میزان نشاط اجتماعی اثرگذار نیست. وضعیت تأهل و تحصیلات افراد بر میزان نشاط اجتماعی و شاخص‌های آن اثرگذاری معناداری دارد که همسو با پژوهش نصرافهانی، روزخوش و دریس (۱۳۹۷) است، ولی در پژوهش هزارجریبی (۱۳۹۹) و زارع شاه‌آبادی، ترکان و حیدری (۱۳۹۱) متغیرهای وضعیت تأهل و تحصیلات بر نشاط اجتماعی اثرگذاری معناداری نداشتند.

از بین شاخص‌های نشاط اجتماعی، شاخص‌هایی که تا حدودی جنبه فردی و روان‌شناختی و شخصیتی دارند، مانند امید و پویایی و سرزندگی نسبت به ابعادی که دارای جنبه اجتماعی هستند و تحت تأثیر شرایط محیطی قرار دارند (مانند امنیت اجتماعی و رضایت از زندگی)، از وضعیت بهتری برخوردار هستند و میانگین بیشتری را نسبت به میانگین نظری طیف نشان می‌دهند. این نتیجه می‌تواند برای مدیران و مسئولان قابل تأمل باشد تا نارضایتی اجتماعی شهروندان را دریابند. نشاط و شادمانی بیشتر با پویایی گروهی و رفتارهای جمعی و حتی جماعت‌ها شناخته می‌شود؛ بنابراین نشاط با فراغت و هویت پیوند می‌خورد. از نظر جامعه‌شناسی، رفتار جمعی معمولاً خودبه‌خود ایجاد می‌شود که برخی از این رفتارهای جمعی عبارت‌اند از: جماعت‌ها، آشوب‌ها، مدها و دیگر مراسم‌های جشن و سرور. ارتباطات و پیوندهای عاطفی عمیق که با افراد نزدیک مانند والدین و دوستان در زندگی خود برقرار می‌کنیم، موجب می‌شود زمان تعامل با آن‌ها احساس نشاط کنیم و هنگام استرس از این‌ها را در کنار خود داریم، احساس آرامش کنیم. درواقع این پیوندهای عاطفی موجب نشاط اجتماعی می‌شوند. بدین خاطر مصادیق نشاط اجتماعی در جمع دوستان، فامیل و... و به شکل جمعی بیشتر عامل نشاط می‌شوند تا فردی. وینهوون (۲۰۰۳) همچنین روابط اجتماعی و پیوندهای اولیه در حوزه زندگی خصوصی و روابط ثانوی را عاملی می‌داند که بخشی از نشاط اجتماعی را تبیین می‌کند.

در بین پاسخگویان، برخی افراد استعمال مواد مخدر را نشاط‌آور دانستند و آن را به‌عنوان یکی از تفریحات در زمان اوقات فراغت مطرح کردند. این نکته‌ای حائز اهمیت برای مسئولان است. خلاً برنامه‌ریزی و بی‌توجهی به نشاط اجتماعی در رسانه‌ها و در سطح جامعه موجب شده است که جمع‌چشمگیری از جوانان به‌خصوص در سنین کم استعمال دخانیات را نشاط‌آور بدانند. ارتقای میزان نشاط اجتماعی شهروندان فقط از طریق مشارکت بین‌بخشی و درون‌بخشی تمامی دستگاه‌های اجرایی و نهادهای مربوط به شبکه‌های اجتماعی و فضای مجازی، رسانه‌های جمعی، صداوسیما، مدارس، دانشگاه‌ها، سازمان‌های فرهنگی و... مقدور است. البته با توجه به کثرت نهادهای فرهنگی اثرگذار و موازی‌کاری در بین آنان هماهنگی بین‌بخشی قطعاً یکی از الزامات اصلی است. علاوه‌براین باید گفت نشاط یک امر فرهنگی، نمادین، نسبی و چندبعدی است و تجربه‌های مختلف نشان داده است دخالت و نظارت بیش از اندازه دولت‌ها در امور فرهنگی به شکل گسترده و دستوری با مقاومت‌ها و مخالفت‌هایی از سوی جامعه روبه‌رو می‌شود و سیاست‌ها در این حوزه به نتایج مطلوب نمی‌رسند. همچنین با توجه به اینکه در حال حاضر بیشتر تجمعات گروهی در راستای مناسبت‌های دینی و مذهبی شکل می‌گیرند، انتظار می‌رود با مشورت متخصصان حوزه دین، در صورت امکان در نحوه برگزاری این مراسم از شیوه‌های نوینی برای جذب بیشتر جوانان استفاده شود.

مأخذ مقاله: مستخرج از رساله دکتری نویسنده اول با عنوان «بررسی و تبیین نشاط اجتماعی (مطالعه در اسناد و متون سیاستی، سیاستگذاران و شهروندان شهر تهران»، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه خوارزمی. در این مقاله تعارض منافی وجود ندارد.

منابع

- اکبرزاده، فاطمه (۱۳۹۰). بررسی عوامل جامعه‌شناختی مؤثر بر شادی جوانان شهر بابلسر. *پایان‌نامه کارشناسی ارشد*. رشته جامعه‌شناسی. دانشگاه مازندران.
- تمیزی‌فر، ریحانه و عزیزمی‌مهر، خیام (۱۳۹۴). بررسی رابطه بین اوقات فراغت و نشاط اجتماعی در شهر اصفهان. *پژوهشنامه مددکاری اجتماعی*، ۲(۶)، ۲۰۷-۲۳۲.
- زارع شاه‌آبادی، اکبر، ترکان، رحمت‌الله، و حیدری، محمود (۱۳۹۱). بررسی رابطه بین رضایت شغلی و نشاط اجتماعی در دبیران مقطع متوسطه شهر جیرفت. *مجله جامعه‌شناسی کاربردی*، ۲۳(۴)، ۱۶۵-۱۸۸.
<https://dorl.net/dor/20.1001.1.20085745.1391.23.4.9.8>
- زکی، محمدعلی (۱۳۹۹). فراترکیب پژوهش نشاط اجتماعی در ایران: ارائه چارچوب و الگویی جامع و یکپارچه (بررسی کلیه مقالات ۲۰ ساله علمی پژوهشی سال‌های ۹۸-۱۳۷۸). *مطالعات کاربردی در علوم اجتماعی و جامعه‌شناسی*، ۳(۳)، ۱-۲۴.
- شعاری، فریبا، رضایی، علی‌اکبر، ذکایی، محمد سعید، اخلاصی، ابراهیم، و قیومی، عباسعلی (۱۴۰۱). بررسی زمینه‌های اجتماعی و فرهنگی نشاط اجتماعی در زندگی شهری. *جامعه‌شناسی سیاسی ایران*، ۵(۷)، ۷۰۳-۷۳۶.
<https://doi.org/10.30510/psi.2022.311403.2511>
- عشایری، طاهیا و جهان‌پرور، طاهره (۱۴۰۲). عوامل مؤثر بر نشاط اجتماعی: فراتحلیل پژوهش‌ها. *راهبرد اجتماعی-فرهنگی*، ۱۲(۱)، ۳۱-۶۶.
<https://doi.org/10.22034/scs.2022.155479>
- عنبری، موسی (۱۳۹۱). بررسی زمینه‌ها و راهکارهای ارتقای نشاط اجتماعی در ایران. *طرح پژوهشی مرکز مطالعات راهبردی شورای عالی انقلاب فرهنگی*، پاییز ۱۳۹۱، تهران.
- غفاری، غلامرضا و شیرعلی، ابراهیم (۱۳۹۵). بررسی وضعیت نشاط اجتماعی در بین شهروندان و رابطه آن با احساس امنیت اجتماعی (نمونه موردی: جوانان ۲۹-۱۸ شهر تهران). *فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی*، ۷(۴۵)، ۳۳-۵۷.
- قدسی، علی‌محمد؛ نقدی، اسدالله و رویین‌تن، محبوبه (۱۳۹۶). تصور ذهنی و تجربه عینی زنان از امنیت (مورد مطالعه: زنان شاغل در بخش غیررسمی در شهر همدان). *مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران*، ۶(۲)، ۲۸۵-۳۰۶.
<https://doi.org/10.22059/jisr.2017.209525.380>
- قنبری، منیره، حسینی، سید هادی، و قدرتی، حسین (۱۴۰۱). نقش متغیرهای فردی و اجتماعی در ایجاد نشاط اجتماعی در شهر بیرجند. *تداوم و تغییر اجتماعی*، ۱(۱)، ۱۵۱-۱۷۱.
<https://doi.org/10.22034/jsc.2022.18480.1027>
- نصراصفهانی، آرش، روزخوش، محمد، و دریس، پویا (۱۳۹۷). دینداری و رضایت از زندگی در ایران. *مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران*، ۷(۴)، ۶۲۷-۶۴۸.
<https://doi.org/10.22059/jisr.2018.270292.778>
- هزارجریبی، جعفر (۱۳۹۹). بررسی میزان نشاط اجتماعی برمبنای پژوهش‌های دانشگاهی. *فصلنامه فرهنگ در دانشگاه اسلامی*، ۱۰(۴)، ۵۰۱-۵۱۸.
- هزارجریبی، جعفر و مرادی، سجاد (۱۳۹۳). نشاط اجتماعی و عوامل مرتبط با آن (مطالعه‌ای در بین دانشجویان دانشگاه علامه طباطبایی). *فصلنامه مطالعات ملی*، ۱۵(۶۰)، ۳-۲۶.

- Akbarzadeh, F. (2011). A Study of Sociological Factors Affecting the Happiness of Young People in City of Babolsar. *Master's thesis*, Department of Sociology, Mazandaran University. (In Persian)
- Anbari, M. (2012). *Studying the Fields and Solutions to Promote Social Vitality in Iran*. Research Project of the Center for Strategic Studies of the Supreme Council of the Cultural Revolution, Tehran. (In Persian)
- Argyle, M., & Lu, L. (1990). Happiness and social skills. *Personality and Individual Differences*, 11(12), 1255-1261.
- Ashayeri, T., & Jahanparvar, T. (2023). Factors Affecting Social Vitality: Meta-analysis of Research. *A Quarterly Journal of Socio-Cultural Strategy*, 12(1), 31-66. [10.22034/SCS.2022.155479](https://doi.org/10.22034/SCS.2022.155479) (In Persian)
- Behera, D. K., Rahut, D. B., Padmaja, M., & Dash, A. K. (2024). Socioeconomic Determinants of Happiness: Empirical Evidence from Developed and Developing Countries. *Journal of Behavioral and Experimental Economics*, In Press. <https://doi.org/10.1016/j.socec.2024.102187>
- Easterlin, R. A. (2023). Why does happiness respond differently to an increase vs. decrease in income? *Journal of Economic Behavior & Organization*, 209, 200-204. <https://doi.org/10.1016/j.jebo.2023.03.005>
- Gaucher, R., Dialga, I., & Vennin, C. (2022). [The Indicator of a Happy, Long and Sustainable Life](https://doi.org/10.1007/s11205-021-02727-2). *Social Indicators Research: An International and Interdisciplinary Journal for Quality-of-Life Measurement*, Springer, 159(1), 55-75. <https://doi.org/10.1007/s11205-021-02727-2>
- Ghaffary, Gh., & Shirali, I. (2016). The inquiry Social Happiness in among Youth of the Tehran and its Relation with Social Secure Felling. *Societal Security Studies*, 7(45), 33-57. (In Persian)
- Ghanbari, M., Hosseini, S. H., & Ghodrati, H. (2022). Role of individual and social variables in creating social vitality (happiness) in the CITY of Birjand, Iran. *Journal of Social Continuity & Change*, 1(1), 151-171. [10.22034/JSCC.2022.18480.1027](https://doi.org/10.22034/JSCC.2022.18480.1027) (In Persian)
- Ghodsi, A. M., Naghdi, A., & Roueentan, M. (2017). Women mental imagine and objective experience on security (Case Study: Women working in the unofficial sector of Hamadan Town). *Quarterly of Social Studies and Research in Iran*, 6(2), 285-306. <https://doi.org/10.22059/jisr.2017.209525.380> (In Persian)
- Haller, M., & Hadler, M. (2006). How social relations and structures can produce happiness and unhappiness: An international comparative analysis. *Social Indicators Research*, 75(2), 169-216. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1007/s11205-004-6297-y>
- Hezarjaribi, J., & Moradi, S. (2014). Social Happiness and its Related Factors (A Study among the Students of Allameh Tabatabaei University). *National Studies Journal*, 15(60), 3-36. (In Persian)
- Hezarjaribi, J. (2021). Investigating the Level of Social Vitality Based on Academic Research. *Culture in The Islamic University*, 10(4), 501-518. (In Persian)
- Inglehart, R., & Baker, W. E. (2000). Modernization, cultural change, and the persistence of traditional values. *American Sociological Review*, 65(1), 19-51. <https://psycnet.apa.org/doi/10.2307/2657288>
- Inglehart, R., & Rabier, J. R. (1986). Aspirations adapt to situations-but why are the Belgians so much happier than the French? A cross-cultural analysis of the subjective quality of life. In F. M. Andrews (Ed.), *Research on the Quality of Life* (pp. 1-56). Ann Arbor, MI: University of Michigan Press.
- Layard, R. (2005). Rethinking Public Economics: The Implications of Rivalry and Habit. In L. Bruni & P. L. Porta, *Economics & Happiness: Framing the Analysis* (pp. 147-169). Oxford University Press. [10.1093/0199286280.003.0006](https://doi.org/10.1093/0199286280.003.0006)
- Minkov, M. (2009). Predictors of differences in subjective well-being across 97 nations. *Cross-Cultural Research: The Journal of Comparative Social Science*, 43(2), 152-179. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1177/1069397109332239>
- Nasr Esfahani, A., Rouzkhosh, M., & Deris, P. (2018). Religiosity and Life Satisfaction in Iran. *Quarterly of Social Studies and Research in Iran*, 7(4), 627-648. <https://doi.org/10.22059/jisr.2018.270292.778> (In Persian)
- Peterson, C., Park, N., & Seligman, M. E. P. (2005). Orientations to happiness and life satisfaction: The full life versus the empty life. *Journal of Happiness Studies*, 6(1), 25-41. https://deepblue.lib.umich.edu/bitstream/handle/2027.42/43062/10902_2004_Article_1278.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Shoari, F., Rezaei, A. A., Zokaei, M. S., Ekhlasi, E., & Ghyyumi, A. A. (2022). A Study of Social and Cultural Contexts of Social Vitality in Urban Life. *Political Sociology Research*, 5(7), 703-736. [10.30510/PSI.2022.311403.2511](https://doi.org/10.30510/PSI.2022.311403.2511) (In Persian)

- Tamizifar, R., & Azizimehr, Kh. (2015). The Relationship between Leisure and Social Happiness in the City of Isfahan. *Journal of Social Work Research*, 2(6), 207-232.
- Thin, N. (2011). Socially responsible cheermongery: On the sociocultural contexts and levels of social happiness policies. In book: *Positive Psychology as Social Change* (Pp. 33-49), Editor: Robert Biswas-Diener, Springer Press. http://dx.doi.org/10.1007/978-90-481-9938-9_3
- Varghese, J. S., Hall, R. W., Adair, L. S., Patel, S. A., Martorell, R., Belleza, D. E., ... & Stein, A. D. (2022). Subjective social status is associated with happiness but not weight status or psychological distress: an analysis of three prospective birth cohorts from low-and middle-income countries. *Wellbeing, Space and Society*, 3, 100115. <https://doi.org/10.1016/j.wss.2022.100115>
- Veenhoven, R. (1999). Quality-of-life in individualistic society: A comparison of 43 nations in the early 1990's. *Social Indicators Research*, 48(2), 157-186. [10.1023/A:1006923418502](https://doi.org/10.1023/A:1006923418502)
- Veenhoven, R. (2003). Hedonism and Happiness. *Journal of Happiness Studies: An Interdisciplinary Forum on Subjective Well-Being*, 4(4), 437-457. [10.1023/B:JOHS.0000005719.56211.fd](https://doi.org/10.1023/B:JOHS.0000005719.56211.fd)
- World Happiness Report (2017). Editors: John Helliwell, Richard Layard, and Jeffrey Sachs. New York: Sustainable Development Solutions Network.
- Zaki, M. A. (2020). Meta-synthesis of social vitality research in iran: providing a comprehensive and integrated framework and model (Review of all 20-year scientific research articles of 1999-2019). *Journal of Applied Studies in Social Sciences and Sociology*, 3(3), 1-24. (In Persian)
- Zare Shahabadi, A., Torkan, R., & Hidari, M. (2012). A survey of the relationship between job satisfaction and social happiness among high-schools teachers of Jiroft City. *Journal of Applied Sociology*, 23(4), 165-188. <https://dorl.net/dor/20.1001.1.20085745.1391.23.4.9.8> (In Persian)